

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΔΙΑΛΕΞΗ ΑΡ. 7

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η διαδικασία ενώπιον Δικαστηρίων που εκδικάζουν αστικές διαφορές ρυθμίζεται από το Δίκαιο Πολιτικής Δικονομίας.

Σύμφωνα με το Άρθρο 163 (1) του Συντάγματος, το Ανώτατο Δικαστήριο εκδίδει διαδικαστικό κανονισμό για να ρυθμίσει την διαδικασία ενώπιον του, όπως και ενώπιον παντός άλλου Δικαστηρίου, εκτός για τα Δικαστήρια τα οποία θα δικάζουν αστικές διαφορές προσωπικού θεσμού και θρησκευτικά ζητήματα τα οποία υπάγονται στις διατάξεις σε σχέση με τις Κοινοτικές Συνελεύσεις. Το μέρος αυτό του Άρθρου 163 κατέστη ουσιαστικά ανενεργό λόγω της έκρυθμης κατάστασης.

Σύμφωνα με το Άρθρο 163 (2), το Ανώτατο Δικαστήριο εκδίδει διαδικαστικό κανονισμό μεταξύ άλλων, για θέματα που αφορούν τις συνεδριάσεις των Δικαστηρίων, επιλογή των Δικαστών, συνοπτική εκδίκαση Εφέσεων οι οποίες θεωρούνται σαν προδήλως αβάσιμες, για τον καθορισμό των τύπων των δικογράφων, για τα δικαστικά τέλη και έξοδα ενώπιον του Δικαστηρίου, καθορισμό των προθεσμιών και της διαδικασίας ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου για θέματα πειθαρχικής δίωξης δικαστικών λειτουργών.

Επιπρόσθετα, με το Άρθρο 163 (3) ο διαδικαστικός θεσμός μπορεί να προβλέπει επίσης για τον αριθμό των Δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου για δίκη σε συγκεκριμένα θέματα.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τον Περί Δικαστηρίων Νόμο 14/60 Άρθρο 69, το Ανώτατο Δικαστήριο δύναται να εκδίδει κανονισμό διαδικαστικής φύσεως για την καλύτερα εφαρμογή του Περί Δικαστηρίων Νόμου. Με προσθήκη που έγινε με τροποποίηση, 99(1)/2007, το Ανώτατο Δικαστήριο έχει την δυνατότητα να εκδίδει διαδικαστικούς

κανονισμούς για ρύθμιση θεμάτων παραπομπής ζητημάτων στο Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κάτι το οποίο έχει γίνει.

Με βάση τις πρόνοιες νομοθεσίας με την οποία ιδρύονται εξειδικευμένα δικαστήρια, το Ανώτατο Δικαστήριο έχει θεσπίσει εξειδικευμένους κανονισμούς για την διαδικασία ενώπιον των Δικαστηρίων αυτών και την εφαρμογή συγκεκριμένων Νόμων , όπως πχ για τις απαλλοτριώσεις και επιτάξεις όπου ήδη προϋπήρχαν και διατηρούνται σε ισχύ οι πρόνοιες συγκεκριμένων διαδικαστικών κανονισμών. Για θέματα ποινικής δικονομίας υπάρχει τόσο ο Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος , Κεφ. 155, όσο και οι Κανονισμοί δυνάμει αυτού, τους οποίους θα εξετάσουμε στην επόμενη διάλεξη μας.

Μέσα στο πλαίσιο τη διάλεξης αυτής θα εξετάσουμε, συνοπτικά , δύο θέματα :

1. Τους **Περί Πολιτικής Δικονομίας Θεσμούς (Civil Procedure Rules)** με βάση τους οποίους διεξάγει ενώπιον Επαρχιακών Δικαστηρίων η διαδικασία για επίλυση αστικών διαφορών και
2. Τις πρόνοιες του **περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμου Κεφ 6,** που στο μεγαλύτερο μέρος τους αφορούν θέματα εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων.

Να σημειωθεί ότι οι κανονισμοί οι οποίοι έχουν θεσπιστεί για διαδικασίες ενώπιον εξειδικευμένων Δικαστηρίων ή και δυνάμει συγκεκριμένων διαδικασιών , δυνάμει Νομοθετικών Ρυθμίσεων σε διάφορους τομείς , πχ Δίκαιο Εταιρειών ή για Κοινοφελή Ιδρύματα ή για απαλλοτριώσεις ή επιτάξεις ή για υιοθεσία κλπ , ως επί το πλείστον όπου γίνεται ρητή πρόνοια ότι εφαρμόζονται κατά αναλογία οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας και σε ορισμένες περιπτώσεις για να μην υπάρξει κενό, εφαρμόζεται η πρακτική η οποία εφαρμόζεται στην Αγγλία.

Να υπενθυμίσω ότι, δυνάμει του Άρθρου 188 του Συντάγματος, κάθε Νόμος ο οποίος ίσχυε κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του Συντάγματος εξακολουθεί να ισχύει μέχρι τυχόν κατάργησης ή τροποποίησής του και με την επιφύλαξη πάντοτε συμβατότητας του με το Σύνταγμα. Η διάταξη αυτή καλύπτει και τους δικονομικούς θεσμούς.

Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας

Η πρακτική η οποία ακολουθείται στα Κυπριακά Δικαστήρια είναι παρόμοια με αυτή που ακολουθείται στα Αγγλικά Δικαστήρια, με τις ανάλογες προσαρμογές . Οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας είναι γραμμένοι στα Αγγλικά , και είχαν θεσπιστεί δυνάμει του Περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμου Κεφ. 7 και άλλων σχετικών Νόμων που ίσχυαν το 1945, όταν θεσπίστηκαν. Έκτοτε, έχουν τροποποιηθεί πολλές φορές. Στο περιθώριο της κάθε Διαταγής (Order) γίνεται παραπομπή στην αντίστοιχη Αγγλική πρόνοια του White Book (Λευκής Βίβλου) , με αναφορά στο «Ε» που σημαίνει English και στην αντίστοιχη αγγλική διαταγή. Βεβαίως, ομιλούμε για τις πρόνοιες που ίσχυαν στην Αγγλία κατά τον χρόνο θέσπισης των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας. Ως επί το πλείστον, η αναφορά γίνεται σε σχέση με το White Book 1954 . Στην Αγγλία, βεβαίως, οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας έχουν τροποποιηθεί ριζικά.

Στόχος των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας πρέπει να είναι , να εξασφαλίζεται το δικαίωμα της δίκαιης δίκης , όπως κατοχυρώνεται από το Άρθρο 30 του Συντάγματος και το αντίστοιχο Άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Παράλληλα, στόχος των Θεσμών και της ερμηνείας και εφαρμογής τους δεν μπορεί να είναι άλλος παρά η ταχεία προώθηση των υποθέσεων, κατάλληλη προετοιμασία τους, και/η στο στάδιο της εκδίκασης η διεξαγωγή της δίκης κατά δίκαιο τρόπο. Πρωταρχικός στόχος θα έπρεπε να ήταν η διευθέτηση της διαφοράς κατά δίκαιο τρόπο σε κατάλληλο στάδιο. Δυστυχώς, αυτό δεν προωθείται μέσα από τους απηρχαιωμένους θεσμούς, ηλικίας πέραν του μισού αιώνα.

Παράλληλα, οι Δικονομικοί Θεσμοί εξασφαλίζουν τον τρόπο άσκησης της Έφεσης , καθορίζουν προθεσμίες με στόχο να μην επιμηκύνεται η όλη διαδικασία και βεβαίως να εξασφαλίζουν την δυνατότητα στους διαδίκους να παρουσιάζουν την υπόθεσή τους ενώπιον Δικαστηρίου κατά δίκαιο τρόπο. Ένα μεγάλο μέρος της Νομολογίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου αφορά Δικονομικά Θέματα.

Μέχρι την τροποποίηση της Διαταγής 64 , μη συμμόρφωση με τους Θεσμούς είχε σαν αποτέλεσμα εάν επρόκειτο για ουσιαστική παρατυπία την ακύρωση της διαδικασίας. Εις περιπτώσεις, όπου επρόκειτο για απλή παρατυπία, αυτή μπορούσε να διορθωθεί. Βλέπε για τη διάκριση μεταξύ άκυρου και αντικανονικού δικονομικού μέτρου Ελληνας v.

Χριστοδούλου (1993) 1 AAD 495. Από τις 24/02/1995, τέθηκε σε εφαρμογή η νέα Διαταγή 64 η οποία κατάργησε την διάκριση μεταξύ παρατυπίας και ακυρότητας, δηλαδή ουσιαστικής παρέκκλισης, από του Δικονομικούς Θεσμούς. Όμως, ακόμα και σήμερα θεωρείται ότι η νέα Διαταγή 64 δεν αποτελεί πανάκεια για περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τους Θεσμούς. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η μη συμμόρφωση παρόλο το λεκτικό της Διαταγής 64, ερμηνεύεται με τέτοιο τρόπο έτσι που να εξακολουθεί να τίθεται θέμα ακυρότητας. Π.χ. στην υπόθεση **Ανδρέας Θεμιστοκλέους & Υιοί Λτδ v. Arizona Trading Co. Ltd (1997) 1 AAD 1354**, σε αίτηση για συνοπτική απόφαση απουσίαζε η βεβαίωση (*jurat*) του Πρωτοκολλητή από την Ενορκη Δήλωση. Κρίθηκε ότι το ελάττωμα δεν μπορούσε να θεραπευτεί από τη νέα Διαταγή 64 η οποία δεν αποτελεί «πανάκεια» για κάθε είδους ελάττωμα, παρανομία ή αντικανονικότητα. Το αποτέλεσμα ήταν να ακυρωθεί συνοπτική απόφαση σε βάρος της Εναγομένης για καθαρό χρέος, επειδή στο τέλος της Ενορκης Δήλωσης που επιβεβαίωνε τα γεγονότα και η οποία οδήγησε στην έκδοση απόφασης, δεν υπέγραψε ο Πρωτοκολλητής τη βεβαίωση ότι «ορκίσθη και υπέγραψε ενώπιον μου στο Πρωτοκολλητήριο Επαρχιακού Δικαστηρίου κλπ». Το αποτέλεσμα βέβαια, πολλά περιττά έξοδα, σπατάλη χρόνου και καθυστέρηση στη τελική διεκπεραίωση του όλου θέματος. Η «τυπολατρία», με όλο το σέβας, σε όλο το μεγαλείο της. Όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις η παρατυπία είναι δυνατόν να διορθωθεί νοουμένου ότι εγερθεί έγκαιρα ένσταση και η άλλη πλευρά υποβάλει σχετικό αίτημα προς το Δικαστήριο.

Οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας αφορούν όλα τα στάδια της διαδικασίας , από την έναρξη της μέχρι και την εκτέλεση της δικαστικής απόφασης.

ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Διακρίνουμε μέσα από τις 64 Οδηγίες τα πιο κάτω στάδια :

1. Η έναρξη της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας.
2. Η δικογράφηση της υπόθεσης
3. Η προετοιμασία για την Ακρόαση
4. Η Δίκη
5. Η Έφεση
6. Η διαδικασία εκτέλεσης

Να σημειώσουμε ότι οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας κατατάσσονται σε Διαταγές (Δ.) και Θεσμούς (Θ) . Η αναφορά πχ είναι στην Διαταγή 2 , Θεσμός 1 ή Δ.2. Θ1. Επίσης, στους Θεσμούς Πολιτικής Δικονομίας είναι συνημμένο το Παράρτημα Α το οποίο συμπεριλαμβάνει τους Τύπους, ως επίσης και το Παράρτημα Β, που συμπεριλαμβάνει την δικηγορική αμοιβή .

Εκτός από το White Book για επίλυση θεμάτων, παραπομπή γίνεται βεβαίως στη Νομολογία των Κυπριακών Δικαστηρίων αλλά και των Αγγλικών και συχνές παραπομπές γίνονται στον Halsbury's Laws of England 3^η και 4^η έκδοση στον Atkin's Court Forms and Precedents παλαιότερες εκδόσεις του , κυρίως του 1962 , ως επίσης και σε εξειδικευμένα βιβλία όπως Chitty and Jacob's Queens Bench Forms και στον Bullen and Leak σε σχέση με δικόγραφα αγωγών για αστικά αδικήματα και συμβάσεις.

Είναι λυπηρό, πολλές φορές, το γεγονός ότι η έκβαση μιας απόφασης επί της ουσίας της εξαρτάται από το κατά πόσο ο διάδικος τήρησε τους Δικονομικούς Θεσμούς ή όχι. Θα δώσω ένα παράδειγμα. Σε αγωγή η οποία κινήθηκε στο Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού , σε σχέση με απαίτηση κατά των ιδιοκτητών γης επί της οποίας ανεγέρθη συγκρότημα διαμερισμάτων δεν δικογραφήθηκε στην Έκθεση Απαίτησης με σωστό τρόπο η ύπαρξη τεκμαιρομένου καταπιστεύματος σε βάρος των ιδιοκτητών της γης. Αίτηση για τροποποίηση απορρίφθηκε από το Δικαστήριο και το Εφετείο και σαν αποτέλεσμα η αγωγή του αγοραστή απερρίφθη. Αντίθετα, η αγωγή άλλων αγοραστών η οποία δικογραφήθηκε με τον ορθό τρόπο κατέληξε στο Εφετείο και οι αγοραστές δικαιώθηκαν. Πρόκειται για τις υποθέσεις *Τσαγγάρη v. Γαβριηλίδου (2002) 1 ΑΑΔ 156,* στην πρώτη περίπτωση και *St. Georges Car Hire Ltd a.o. v Μακεδονία Γαβριηλίδου κ.α (2006) 1 ΑΑΔ* στην δεύτερη περίπτωση. Είναι μια κλασσική περίπτωση για το πώς προώθηση δύο αγωγών με το ίδιο αντικείμενο , τα ίδια γεγονότα, οδήγησαν σε διαφορετικά αποτελέσματα λόγω δικονομικών προβλημάτων. Δυστυχώς, σε πάρα πολλές περιπτώσεις αγωγές απορρίπτονται λόγω δικονομικών αδυναμιών που επέδειξε η πλευρά του Ενάγοντα ή εξασφαλίζεται απόφαση λόγω δικονομικών αδυναμιών που επέδειξε η πλευρά του Εναγομένου. Συνεπώς, ακόμη και σήμερα μετά την κατάργηση της διάκρισης μεταξύ παρατυπίας και ακυρότητας, η γνώση και πιστή εφαρμογή των Κανόνων Πολιτικής Δικονομίας είναι κεφαλαιώδης στην άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος.

1. Έναρξη της διαδικασίας

Οι πρόνοιες που αφορούν θέματα έναρξης της διαδικασίας εντοπίζονται στην Διαταγή 2 έως 17. Στις πρόνοιες αυτές καθορίζεται ότι, οποιαδήποτε αγωγή αρχίζει με Κλητήριο Ένταλμα στον Τύπο 1 και 2, βλέπε Δ. 2. Να σημειωθεί επίσης ότι υπάρχει δυνατότητα, όταν πρόκειται για ερμηνεία εγγράφων και όπου δεν εγείρεται θέμα μαρτυρίας σε σχέση με τα γεγονότα, η επίλυση της διαφοράς να επιτυγχάνεται μέσα από την διαδικασία όχι αγωγής αλλά Εναρκτήριας Κλήσης (Originating summons). Σχετική είναι η Διαταγή 55. Όμως, στις πλείστες των περιπτώσεων ο τρόπος με τον οποίο ξεκινά η διαδικασία είναι μέσα από την καταχώρηση αγωγής στο Αρμόδιο Επαρχιακό Δικαστήριο, δηλαδή στο Πρωτοκολλητήριο αυτού. Η αγωγή συνοδεύεται με εξουσιοδότηση δικηγόρου την οποία οφείλει να υπογράψει ο Ενάγοντας εκτός εάν ο Ενάγοντας είναι κάτοικος εξωτερικού οπότε δεν χρειάζεται να συνοδεύεται η αγωγή με την εξουσιοδότηση αυτή (Δ.2 Θ14). Πάνω στο κείμενο της αγωγής καταχωρείται συνοπτικά η βάση της αγωγής, δηλαδή που στηρίζεται η απαίτηση του Ενάγοντα ως επίσης και οι αιτούμενες θεραπείες (Δ.2 Θ3). Η αγωγή αυτή θα πρέπει να επιδοθεί εντός 12 μηνών, Διαταγή 4, διαφορετικά εκπνέει εκτός εάν το Δικαστήριο για καλό λόγο ανανεώσει το Κλητήριο Ένταλμα. Η Δ. 5 προνοεί για τον τρόπο επίδοσης του Κλητηρίου Εντάλματος στον Εναγόμενο εντός Κύπρου. Συνήθως, η επίδοση είναι προσωπική εκτός αν το Δικαστήριο με βάση την Δ. 5 επιτρέψει υποκατάστατη επίδοση. Σύμφωνα με την Διαταγή 5 Β, η επίδοση από τις 23/02/96, με σχετική τροποποίηση, μπορεί να γίνει μέσω εγκεκριμένου ιδιωτικού επιδότη. Στην Δ.6 γίνεται πρόνοια για εξειδικευμένες περιπτώσεις όπου το Δικαστήριο επιτρέπει την επίδοση ειδοποίησης της αγωγής σε Εναγόμενο ο οποίος βρίσκεται εκτός Κύπρου. Συνήθως πρόκειται για περιπτώσεις όπου υπάρχει άμεση σχέση μαζί με την Κύπρο και είναι πρότερον και ορθό η διαδικασία να λάβει χώρα στην Κύπρο. Γίνεται επίσης πρόνοια για το ποιοι μπορεί να είναι διάδικοι σε μια αγωγή, Δ. 9 και για την δυνατότητα του Εναγομένου να προσθέσει τριτοδιάδικο στην διαδικασία, δυνάμει της Δ.10, όπου κρίνει ότι μη διάδικος έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει ή να τον καλύψει έναντι των απαιτήσεων του Ενάγοντα.

Γίνεται επίσης ρύθμιση για περιπτώσεις θανάτου ενός των διαδίκων, βλέπε Δ.12, ως επίσης και για συνεκδίκαση Δ.14 αγωγών που εκκρεμούν σε σχέση με τα ίδια νομικά σημεία και ή παρόμοια γεγονότα μεταξύ διαφορετικών ή μη διαδίκων.

Επίσης γίνεται πρόνοια στην Δ.15 για απόσυρση των αγωγών στη Δ.16 για εμφάνιση του Εναγομένου και στη Δ.17 για έκδοση απόφασης σε περίπτωση όπου ο Εναγόμενος παραλείπει να εμφανιστεί σε αγωγή παρόλον του ότι του έχει επιδοθεί.

2. Δικογράφηση

Στην Δ. 19 γίνεται πρόνοια για Δικόγραφα ή άλλως Προτάσεις τα οποία εξειδικεύονται στην Δ. 20 , όπως η Έκθεση Απαίτησης και στην Δ.21 η Υπεράσπιση , η Ανταπαίτηση και Απάντηση. Ουσιώδες τμήμα της διαδικασίας ενώπιον Δικαστηρίου αποτελεί η τροχιοδρόμηση της υπόθεσης των διαδίκων πάνω στην ανταλλαγή εγγράφων προτάσεων. Η θεωρία είναι ότι ο κάθε διάδικος πριν την ακροαματική διαδικασία, πρέπει να γνωρίζει την υπόθεση που έχει να αντιμετωπίσει και να μην εκλαμβάνεται εξ απρόοπτου. Συνεπώς, είναι απαραίτητο ο κάθε διάδικος μετά την έναρξη της διαδικασίας να ανταλλάξει με τον αντίδικο του δικόγραφα, δηλαδή έγγραφα στα οποία να συμπεριλαμβάνεται σε συνοπτική μορφή η περιγραφή των γεγονότων επί των οποίων στηρίζεται η απαίτηση. Βλέπε **GIP Constructions v. Neophytou and another (1983) 1 CLR 669, και Βραχίμη v. Κουλουμπρή (1992) 1 ΑΑΔ 836:**

«Τα δικόγραφα συνιστούν το θεμέλιο της δίκης και αποτελούν το αποκλειστικό μέσο για τον προσδιορισμό των επιδίκων θεμάτων. Το Πρωτόδικο Δικαστήριο δεν μπορεί να επεκταθεί στην επίλυση θεμάτων που δεν περιλαμβάνονται στα επίδικα θέματα»

Βασικός κανόνας είναι ότι τα δικόγραφα :

(Α) Περιέχουν συνοπτικά τα γεγονότα

(β) δεν περιέχουν μαρτυρία

(γ) δεν περιέχουν θέματα του νόμου, εκτός εάν τούτο είναι απαραίτητο για σκοπούς στήριξης και δικαιολόγησης της βάσης της αγωγής πχ παράβαση νόμιμου καθήκοντος (breach of statutory duty) ή παραβίαση άρθρου συντάγματος οπότε πρέπει να δίνονται επακριβείς λεπτομέρειες. Βλέπε **Skepi Ltd v. Kaitis and another (1983) 1 CLR 231** “Questions of law need not be pleaded” όμως «Foreign Law must be pleaded as a question of fact”. See **Williams v. Glyns, Bank v. Ship “Maria” 1(983) 1 CLR 821.**

δ) σε ορισμένες περιπτώσεις, νομικό θέμα εγείρεται στα δικόγραφα ούτως ώστε να υπάρχει δυνατό σημείο με βάση την Διαταγή 27, εφόσον είναι αποφασιστικής σημασίας

για την έκβαση της υπόθεσης να προδικαστεί. Βλέπε **Papiris v. National Bank of Greece (1986) 1 CLR 578** “Difference between pleading law and raising a point of Law”.

Παράλειψη καταχώρησης του δικογράφου μέσα στα χρονικά πλαίσια παρέχει την δυνατότητα είτε απόρριψης της αγωγής μετά από σχετικό αίτημα είτε έκδοσης απόφασης λόγω παράλειψης καταχώρησης Υπεράσπισης. Πάντοτε υπάρχει η δυνατότητα δυνάμει της Διαταγής 25 τροποποίησης του δικογράφου. Πολλές φορές, λόγω λάθους ή αβλεψίας ή ακόμα και αμέλειας το καταχωρηθέν δικόγραφο δεν ανταποκρίνεται στην ουσία της διαφοράς, οπότε μετά από σχετικό αίτημα το Δικαστήριο έχει την δυνατότητα να επιτρέψει την τροποποίηση του δικογράφου ούτως ώστε η δίκη να διεξαχθεί πάνω στις σωστές «σιδηροδρομικές γραμμές» επί των οποίων κινείται η υπόθεση. Συνήθως, τα Δικαστήρια επιτρέπουν τροποποίηση εκτός εάν σε προχωρημένο στάδιο της διαδικασίας δεν δικαιολογηθεί επαρκώς και ή καθόλου ο λόγος της καθυστέρησης ή θα προκληθεί ανεπανόρθωτη ζημία σαν αποτέλεσμα της τροποποίησης στον άλλο διάδικο η οποία είναι αδύνατον να αποζημιωθεί με έξοδα. Τέτοιες περιπτώσεις υφίστανται όπου ο επηρεαζόμενος διάδικος έχει περατώσει την μαρτυρία του στο Δικαστήριο, συμπληρώσει δηλαδή την διαδικασία και τυχόν τροποποίηση συνεπάγεται ουσιαστικά την επανεκδίκαση της υπόθεσης, κάτι το οποίο πολλές φορές δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί. Στην υπόθεση **ASTOR MANUFACTURING & EXPORTING CO. a.o. v A & G LEVENTIS & COMPANY (NIGERIA) LTD κ.α**,. Επιτράπηκε τροποποίηση της Έκθεσης Απαίτησης μετά από πολλά χρόνια εκκρεμοδικίας, ενώ στην υπόθεση **Στέλιος Φοινιώτης v 1. GREENMAR NAVIGATION LTD a.o.**, δεν επιτράπηκε τροποποίηση της Υπεράσπισης στο στάδιο εκδίκασης. Στην ***ASTOR, supra***, το Δικαστήριο στις σελίδες 731-732, αναφέρει :

« Το ιστορικό της αντιδικίας δικαιολογεί αυτή την προσέγγιση ως προς τη σημασία του χρόνου. Το λιγότερο που μπορεί να λεχθεί είναι ότι οι διάδικοι δεν επέδειξαν προσήλωση στις ταγμένες προθεσμίες και ότι κάθε άλλο παρά αισθάνθηκαν ότι η άπρακτη πάροδος τους θα επηρέαζε τις διεκδικήσεις τους. Δεν θα εισέλθουμε σε λεπτομέρειες ούτε θα επεκταθούμε σε συζήτηση ως προς το ποιος ευθύνεται για τη μια ή την άλλη παράλειψη. Οι θεσμοί, παράλληλα προς τον καθορισμό των προθεσμιών για τη κάθε ενέργεια του ενός διαδίκου, παρέχουν στον άλλο τα δικονομικά εφόδια προς εξαναγκασμό της τήρησής τους. Το κλητήριο ένταλμα καταχωρήθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 1979, η έκθεση απαιτήσεως στις 22 Απριλίου

1983 και αφού μεσολάβησαν διάφορες αιτήσεις, η υπεράσπιση των εφεσίβλητων 1 στις 9 Σεπτεμβρίου 1988 και του εφεσίβλητου 2 στις 20 Δεκεμβρίου 1988. όπως σημειώνει το πρωτόδικο Δικαστήριο , η αγωγή ορίστηκε για ακρόαση στις 13 Οκτωβρίου 1989 για να ακολουθήσει σειρά αναβολών μετά από αιτήσεις τότε των εφεσειόντων και τότε των εφεσίβλητων. Καταχωρήθηκε στο τέλος , στις 3 Απριλίου 1990, αίτηση των εφεσίβλητων 1 για διαγραφή της αγωγής επειδή η έκθεση της απαίτησης που καταχωρήθηκε περίπου επτά χρόνια προηγουμένως , δεν απεκάλυπτε, κατά τον ισχυρισμό τους, εύλογη βάση αγωγής.

Είναι χρήσιμο να δούμε από πιο κοντά εκείνη την αίτηση γιατί συνδέθηκε και με το ζήτημα της καλής πίστης των εφεσειόντων που θα μας απασχολήσει στη συνέχεια. Το πρωτόδικο Δικαστήριο έκρινε πως η αίτηση για τροποποίηση δεν είχε υποβληθεί καλόπιστα ενόψει της ασάφειας των λόγων που, κατά την ένορκη δήλωση που τη συνόδευε, την καθιστούσαν αναγκαία και γενικά ενόψει του τρόπου με τον οποίο εκείνοι οι λόγοι είχαν διατυπωθεί.

Είναι ορθό πως η ένορκη δήλωση που συνόδευε την αίτηση για τροποποίηση παραπέμπει σε σειρά διαζευκτικών εξηγήσεων της μη συμπερίληψης των αναγκαίων, όπως θεωρήθηκαν , λεπτομερειών στην αρχική έκθεση απαιτήσεως και δεν μπορεί να διεκδικήσει σαφήνεια. Είναι όμως ένα θέμα η αποτυχία θεμελίωσης ορισμένου ισχυρισμού εξ αιτίας της ασάφειας ή γενικά της ανεπάρκειας της μαρτυρίας που προσάγεται και άλλο το κίνητρο που εξωθεί στη διατύπωση του ισχυρισμού. Δεν θα λέγαμε πως τα δύο είναι οπωσδήποτε ασύνδετα αλλά δεν μπορούμε και να δεχτούμε πως η ασάφεια ή ο τρόπος της διατύπωσης, χωρίς άλλο, δείχνει κακοπιστία , ιδιαίτερα κάτω από τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης. Με την αίτησή τους στις 3 Απριλίου 1990 οι εφεσίβλητοι 1 ζήτησαν τη διαγραφή της εκθέσεως απαιτήσεως ουσιαστικά γιατί δεν περιείχε λεπτομέρειες, μεταξύ άλλων , ως προς τις ημερομηνίες παράδοσης των αγαθών , την περιγραφή τους, το ποσό γι αυτά και ακόμα ως προς τον τρόπο υπολογισμού του διεκδικηθέντος υπολοίπου. Εκκρεμούσας της αίτησης εκείνης, οι εφεσειόντες εκδήλωσαν την πρόθεση τους να καταχωρήσουν αίτηση για τροποποίηση και γι' αυτό το λόγο η ακρόασή της αναβλήθηκε. Κάτω από αυτές τις συνθήκες και στην απουσία οποιουδήποτε άλλου στοιχείου, δεν θα μπορούσε να λεχθεί ότι η αίτηση για τροποποίηση δεν υποβλήθηκε σε μια γνήσια προσπάθεια κάλυψης όσων

εκλήφθηκαν ως ελλείψεις της εκθέσεως απαιτήσεως και ότι δεν υποβλήθηκε καλόπιστα.

Με βάση τα πιο πάνω, αναπόφευκτα θα πρέπει να παραμεριστεί η πρωτόδικη απόφαση στο βαθμό που στηρίχτηκε στα ανατρεπόμενα δεδομένα.»

Στην **Φοινιώτης, supra**, το Δικαστήριο στις σελίδες 36-37 αναφέρει τα πιο κάτω :

«Οι θεσμοί που διέπουν την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου για την τροποποίηση της δικογραφίας είναι βάσει του Κ. 237 των Θεσμών Ναυτοδικείου, οι παλαιοί αγγλικοί θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας που αντιστοιχούν με τις πρόνοιες της Δ. 25 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας. Οι αρχές αυτές συνοψίζονται στο *White Book* (του 1958, σελ. 624 κ.ε) . Επίσης, αποτέλεσαν το αντικείμενο πολλών κυπριακών δικαστικών αποφάσεων. Οι σχετικές αρχές εκτίθενται περιεκτικά στην υπόθεση *Ανδρέας Ευριπίδου & Άλλος ν. Παναγιώτα Μ. Καννάουρου* (1985) 1 ΑΑΔ 24.

Οι αρχές που διέπουν την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου μπορεί να συνοψιστούν ως εξής :

(1) Η τροποποίηση της δικογραφίας επιτρέπεται σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, δεδομένου ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που την καθιστούν απαραίτητη για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης.

(2) Στον προσδιορισμό των συμφερόντων της δικαιοσύνης, όπως διαγράφονται στην συγκεκριμένη υπόθεση, συνεκτιμούνται και οι επιπτώσεις από την τροποποίηση στα δικαιώματα και συμφέροντα του αντιδίκου. Η διεξαγωγή της δίκης μέσα σε εύλογο χρόνο καθιερώνεται από το άρθρο 30.2 του Συντάγματος ως θεμελιώδες δικαίωμα του κάθε διαδίκου.

(3) Η τροποποίηση επιτρέπεται κατά κανόνα εφόσον δεν προκαλείται ανεπανόρθωτη ζημιά στον αντίδικο, δηλαδή ζημιά άλλη από εκείνη που μπορεί να θεραπευθεί με την έκδοση της κατάλληλης διαταγής ως προς τα έξοδα. Το αποδεικτικό βάρος για τη αιτιολόγηση του αιτήματος και της καθυστέρησης στην διατύπωση των θέσεων του αιτητή ποικίλλει ανάλογα με το στάδιο κατά το οποίο υποβάλλεται η αίτηση. Όσο μεγαλύτερη είναι η καθυστέρηση, ανάλογα επαυξάνει

και το βάρος το οποίο πρέπει να αποσείσει ο αιτητής για την έκδοση διατάγματος για την τροποποίηση.

(4) Η έναρξη της δίκης δεν δημιουργεί ανυπερβλητο εμπόδιο στην επιδίωξη της τροποποίησης υπεράσπισης. Στο στάδιο αυτό όμως η διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου ασκείται με φειδώ, λαμβάνοντας υπόψη τον εκτροχιασμό της δίκης από την προσδιορισθείσα πορεία και τις αναπόφευκτες επιπτώσεις στα δικαιώματα του αντιδίκου. Στην υπόθεση *Hirgrave v Case*, 28 Ch. D 361 υποδείχθηκε ότι το Δικαστήριο αντιμετωπίζει με διστακτικότητα αιτήσεις για τροποποίηση της δικογραφίας κατά την δίκη».

3. Προετοιμασία της Ακρόασης

Μετά που θα κλείσουν τα δικόγραφα μέσα από την Έκθεση Απαίτησης , Υπεράσπισης και Ανταπαίτησης και καταχώρηση Απάντησης και Υπεράσπισης στην Ανταπαίτηση , ακολουθεί μια διαδικασία , Διαταγή 28-33 για ενδιάμεσες αιτήσεις οι οποίες αποσκοπούν στην προετοιμασία της υπόθεσης με κατάλληλο τρόπο ούτως ώστε να επισπευτεί η όλη διαδικασία. Στην Διαταγή 28 γίνεται πρόνοια για Αποκάλυψη και Επιθεώρηση Εγγράφων. Με λίγα λόγια, κάθε διάδικος δικαιούται να ζητήσει από την άλλη πλευρά να αποκαλύψει όλα τα έγγραφα που σχετίζονται με την υπόθεση και είναι στην κατοχή του και στην συνέχεια να τα επιθεωρήσει και να λάβει αντίγραφα. Δεν επιτρέπεται συνήθως η παρουσίαση κατά την δίκη εγγράφων τα οποία δεν αποκαλύφθηκαν και παρουσιάστηκαν στο στάδιο αυτό. Στη Διαταγή 30 γίνεται πρόνοια για κλήση για Οδηγίες. Όταν κλείσουν τα «δικόγραφα», ο Ενάγων εντός 10 ημερών ή το Δικαστήριο αυτεπάγγελα δύναται να ορίσει την υπόθεση για Οδηγίες. Στο στάδιο αυτό είναι δυνατό να δοθούν οδηγίες για αποκάλυψη, για περισσότερες και καλύτερες λεπτομέρειες παραγράφων των δικογράφων, για παραδεκτά γεγονότα και άλλα διαδικαστικά θέματα. Στην πράξη το Δικαστήριο όταν κλείσουν τα δικόγραφα ορίζει την υπόθεση για Οδηγίες. Στην Διαταγή 31 γίνεται πρόνοια όπως έχει τροποποιηθεί από 19/7/96 μετά το κλείσιμο των δικογράφων να ορίζεται η υπόθεση για συμβιβασμό εφόσον υποβάλλεται εγγράφως κοινό αίτημα από τους διαδίκους. Επιχειρήθηκε, μέσα από την πρόνοια αυτή, να νομιμοποιηθεί μια πρακτική η οποία είχε ακολουθηθεί στο παρελθόν να ορίζεται η υπόθεση από Δικαστήριο για mention δηλαδή για αναφορά με στόχο να συζητηθεί το ενδεχόμενο συμβιβασμού. Επειδή υπήρχε κατάχρηση του θεσμού αυτού υπό την έννοια ότι οριζέτο για μεγάλο αριθμό mention η υπόθεση με αποτέλεσμα να καθυστερήσει η

εκδίκαση της το δικαστήριο επιχείρησε να περιορίσει ανεπιτυχώς κατά την γνώμη μου το Θεσμό αυτό του mention. Στην πράξη εξακολουθεί να ορίζεται μια υπόθεση για σκοπούς συμβιβασμού πολλές φορές πριν οδηγηθεί σε Ακρόαση.

Στο στάδιο αυτό θα ήταν ίσως χρήσιμο να γίνει αναφορά και στην Διαταγή 18 σύμφωνα με την οποία υπάρχει δυνατότητα προτού οδηγηθεί η υπόθεση για εκδίκαση ο Ενάγοντας να ζητήσει την έκδοση συνοπτικής απόφασης. Με λίγα λόγια, θέτει ενώπιον του Δικαστηρίου με Ένορκη Δήλωση τα γεγονότα και το μαρτυρικό υλικό και αν από αυτά προκύπτει ότι δεν υπάρχει ουσιαστική Υπεράσπιση εναπόκειται στον Εναγόμενο να πείσει το Δικαστήριο να του δώσει άδεια να υπερασπιστεί την υπόθεση αφού αποδείξει ότι υπάρχει υπεράσπιση. Η διαδικασία αυτή ενδείκνυται στις περιπτώσεις όπου η αίτηση συνήθως χρέος είναι αδιαμφισβήτητη. Και τυχόν περαιτέρω προώθηση της διαδικασίας θα συνιστούσε ουσιαστικά κατάχρηση της και δεν θα προσέφερε οτιδήποτε παρά μόνο καθυστέρηση.

Στην υπόθεση **Καζαμίας ν. Ρωμαϊκά Κεραμουργεία (1990) 1 ΑΑΔ 752**, η αγωγή αφορούσε δύο επιταγές. Η Ένορκη Δήλωση του Εναγομένου δεν αποκάλυπτε καλήν υπεράσπιση ή γεγονότα που να δικαιολογούν άδεια για υπεράσπιση. Ορθά δεν του δόθηκε λοιπόν άδεια καταχώρησης Υπεράσπισης.

Όπως είδαμε, μετά το κλείσιμο των δικογράφων και μετά από σχετικό αίτημα, η υπόθεση ορίζεται είτε για οδηγίες και προγραμματισμό όπου αποφασίζονται ενδιάμεσα θέματα, πχ αποκάλυψη, επιθεώρηση εγγράφων, περαιτέρω και καλύτερες λεπτομέρειες του δικογράφου ή είτε ακόμη και ορισμός της υπόθεσης για Ακρόαση. Βλέπε Διαταγή 31. Μετά που υπόθεση οριστεί για ακρόαση με βάση Δ.32 εκδίδονται και επιδίδονται οι μαρτυρικές κλήσεις.

4. Διαδικασία στην δίκη - Διαταγή 33

Η διαδικασία, η οποία ακολουθείται στο στάδιο της δίκης, καθορίζεται στην Διαταγή 33. Η βασική αρχή είναι ότι ο Ενάγων ξεκινά την υπόθεση του καλώντας τους μάρτυρες του και στην συνέχεια, αφού συμπληρώσει την παρουσίαση της υπόθεσης του ενώπιον του Δικαστηρίου, με αυτό τον τρόπο, καλείται η πλευρά του Εναγομένου να προσκομίσει την μαρτυρία με μάρτυρες και κατάθεση εγγράφων. όσον αφορά την μαρτυρία ενώπιον του

Δικαστηρίου η μαρτυρία δίδεται προφορικά , δηλαδή ο μάρτυρας ορκίζεται στο ιερό ευαγγέλιο ότι θα πει στο Δικαστήριο όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια και στην συνέχεια είτε καταθέτει και υιοθετεί γραπτή δήλωση σαν μέρος της κυρίως εξέτασης του είτε απαντά σε ερωτήσεις του δικηγόρου σαν μέρος της κυρίως εξέτασης του και στην συνέχεια αντεξετάζεται από τον αντίδικο. Ακολουθεί επανεξέταση , η μαρτυρία δίνεται νύνα voce, βλέπε Δ.36, εκτός στις περιπτώσεις υιοθέτησης γραπτής κατάθεσης οπότε για αυτό το μέρος της μαρτυρίας του , η μαρτυρία δίδεται γραπτά. Το Δικαστήριο είναι ο απόλυτος κριτής της διαδικασίας ενώπιον του και αποφασίζει ποιες ερωτήσεις είναι επιτρεπτές ποιες όχι ,και τι μαρτυρία μπορεί να γίνει αποδεκτή και ποια όχι. Συνήθως Εφέσεις από αποφάσεις του δικαστηρίου σε αυτό το στάδιο για αποδοχή η μη μαρτυρίας δεν γίνονται γιατί δεν πρόκειται για ενδιάμεσες αποφάσεις αλλά rulings. Όμως, κάθε διάδικος έχει δικαίωμα, στο πέρας της διαδικασίας, να εφεσιβάλει την απόφαση στο σύνολο της οπότε μπορεί να εγείρει θέμα δεκτότητας ή μη μαρτυρίας και λανθασμένων αποφάσεων αυτού του τύπου στο στάδιο της διαδικασίας αυτής. Στο τέλος ο διάδικος ο οποίος κάλεσε τελευταίο μάρτυρα καλείται να αγορεύσει πρώτος επί της μαρτυρίας και του Νόμου. Στην συνέχεια, απαντά ο συνήγορος του Ενάγοντα και εν συνεχεία το Δικαστήριο είτε αποφασίζει ex tempore είτε επιφυλάττει την απόφασή του οπότε ειδοποιούνται οι δικηγόροι των διάδικων για την ημερομηνία έκδοσης της.

Η διαδικασία συμπεριλαμβάνεται στη Διαταγή 33 Θεσμός 7 η οποία έχει ως εξής :

«Οι διαδικασίες κατά την ακρόαση θα είναι ως ακολούθως: (Ο διάδικος τον οποίον το βάρος αποδείξεως βαρύνει θα ονομάζεται «ο πρώτος διάδικος» και ο άλλος διάδικος θα ονομάζεται «ο δεύτερος διάδικος»).

(i) Όπου τα ζητήματα μεταξύ των διαδίκων περικλείουν μόνο νομικά σημεία και οι διάδικοι αναφέρουν ότι δεν θα προσαχθεί μαρτυρία, ο πρώτος διάδικος μπορεί να προσφωνήσει (address) το Δικαστήριο και μετά ο δεύτερος διάδικος μπορεί να κάνει το ίδιο και τέλος ο πρώτος διάδικος μπορεί να απαντήσει.

(ii) Σε άλλες περιπτώσεις:

(α) Ο πρώτος διάδικος μπορεί να αρχίσει την υπόθεσή του και να προσαγάγει την μαρτυρία του. Μετά που θα κάνει έτσι θα ερωτηθεί ο δεύτερος διάδικος κατά

πόσον προτίθεται να προσαγάγει μαρτυρία και αν αναφέρει ότι δεν προτίθεται να προσαγάγει τότε ο πρώτος διάδικος μπορεί να προσφωνήσει το Δικαστήριο για το σκοπό συνοψίσεως της μαρτυρίας και τελικά ο δεύτερος διάδικος μπορεί να προσφωνήσει το Δικαστήριο. Αν ο δεύτερος διάδικος αναφέρει ότι προτίθεται να καλέσει μαρτυρία, τότε αυτός ο διάδικος μπορεί να αρχίσει την υπόθεσή του και να προσαγάγει μαρτυρία και μετά που θα κάνει έτσι μπορεί να συνοψίσει την μαρτυρία και τελικά ο πρώτος διάδικος μπορεί να απαντήσει.

(β) Ο πρώτος διάδικος μπορεί να μη προσαγάγει μαρτυρία σε απάντηση παρά μόνο κατόπιν αδείας του Δικαστηρίου. Αν επιθυμεί να παρουσιάσει τέτοια μαρτυρία θα πρέπει να ζητήσει άδεια αμέσως μετά την ολοκλήρωση της μαρτυρίας του δεύτερου διάδικου. Αν τέτοια άδεια δοθεί η συνοψιση του δεύτερου διαδίκου θα πρέπει να μετατεθεί αμέσως μετά που θα ακουσθεί η μαρτυρία προς απάντηση.

(γ) Όταν ο πρώτος διάδικος απαντήσει ή αν δεν δικαιούται να απαντήσει, όταν ο δεύτερος διάδικος έχει προσφωνήσει το Δικαστήριο, η υπόθεση πρέπει να κλείσει εκτός αν το Δικαστήριο δώσει οδηγίες σε οποιοδήποτε από τους διαδίκους να προσαγάγει και άλλη μαρτυρία ή το ίδιο το Δικαστήριο καλέσει οποιοδήποτε μάρτυρα».

Στις περιπτώσεις όπου υπάρχει Ανταπαίτηση, το Δικαστήριο συνήθως αποφασίζει κατά πόσον η Ανταπαίτηση θα ακουστεί μέσα στο πλαίσιο εκδίκασης ως ανωτέρω ή κατά πόσο θα ακουστεί πρώτα η πλευρά του Ενάγοντα εν συνεχεία η πλευρά του Εναγομένου και στην συνέχεια η πλευρά του Εναγομένου σαν εξ Ανταπαιτήσεως Ενάγοντα και του Ενάγοντα πλέον σαν εξ Ανταπαιτήσεως Εναγομένου. Στις πλείστες των περιπτώσεων, δεν ακολουθείται η τελευταία διαδικασία αλλά η Ανταπαίτηση δικάζεται μέσα στο πλαίσιο Απαίτησης του Ενάγοντα.

5. Διαδικασία Εφέσεων

Σύμφωνα με την Διαταγή 35 , Εφέσεις εναντίον Ενδιάμεσης Απόφασης καταχωρούνται εντός 14 ημερών και εναντίον τελικής απόφαση εντός 42 ημερών . Το Εφετείο έχει δικαίωμα να ακούσει ακόμη και νέα μαρτυρία επί του θέματος, και να ασκήσει όλες τις

εξουσίες που είχε το Πρωτόδικο Δικαστήριο. Στην πράξη όμως, σπανιότατα το Δικαστήριο ακολουθεί αυτήν την διαδικασία. Ως επί το πλείστον το Εφετείο περιορίζεται σε εξέταση του περιεχόμενου της Απόφασης και των πρακτικών τα οποία τίθενται ενώπιον του δακτυλογραφημένα και συμπεριλαμβάνουν όλη την πρωτόδικη διαδικασία και μαρτυρία η οποία δόθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου.

Το Εφετείο περιορίζεται στους λόγους Έφεσης που συμπεριλαμβάνονται στο Εφετήριο, αλλά υπήρξαν και περιπτώσεις που το Εφετείο για σκοπούς απονομής της δικαιοσύνης δεν περιορίστηκε σε θέματα που ηγέρθησαν αλλά από μόνο του ήγειρε και αποφάσισε θέματα παραπλήσια.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι καταχώρηση Έφεσης δεν συνεπάγεται αυτόματη αναστολή της πρωτόδικης απόφασης η οποία καθίσταται τελεσίδικη και δύναται να εκτελεσθεί χωρίς άλλο. Η βασική αρχή είναι ότι ουδείς διάδικος στερείται του καρπού της επιτυχίας του εκτός και εάν το Δικαστήριο, είτε πρωτόδικα είτε εν συνεχεία το Εφετείο, διατάξει αναστολή της απόφασης. Αυτό γίνεται όπου αν δεν διαταχθεί η αναστολή τυχόν εκτέλεσης της απόφασης, θα καταστήσει ουσιαστικά άνευ αντικειμένου το αποτέλεσμα τυχόν επιτυχούς Εφέσεως. Αν, πχ, δεν ανασταλεί η πώληση ακινήτου δυνάμει πρωτόδικης απόφασης και μέχρι να δικαστεί η Έφεση το ακίνητο πωλείται ο επιτυχών Εφεσίων θα μείνει άνευ ουσιαστικής θεραπείας, αν το ακίνητο που διεκδικεί έχει πωληθεί σε καλόπιστους τρίτους. Με βάση των Περί Εφέσεων Διαδικαστικό Κανονισμό ο οποίος θεσπίστηκε σχετικά πρόσφατα με στόχο να επιταχυνθεί η διαδικασία Εφέσεων το 22/3/1996 (Ο Περί Εφέσεων Διαδικαστικός Κανονισμός του 1996) μετά την καταχώρηση της Έφεσης αυτή ορίζεται για Προγραμματισμό και Οδηγίες και εφόσον το Δικαστήριο πεισθεί ότι οι λόγοι Έφεσης και αιτιολογία για κάθε λόγο ξεχωριστά είναι σωστά διατυπωμένη δίδει οδηγίες για ανταλλαγή Περιγραμμάτων που υποτίθεται συμπεριλαμβάνουν τον σκελετό Αγόρευσης και επιχειρημάτων του Εφεσίοντα και Εφεσίβλητου εντός 45 ημερών η κάθε πλευρά. Στην πράξη, δυστυχώς, αντί να γίνεται τούτο, το τι έχουμε είναι Γραπτές Αγορεύσεις εφ' όλης της ύλης οι οποίες πολλές φορές είναι εμπεριστατωμένες και ανερχονται σε δεκάδες σελίδες επί των οποίων επισυνάπτονται και οι Νομικές αυθεντίες, όπως αποφάσεις δικαστηρίων ή φωτοτυπίες από βιβλία ή και νομικές εγκυκλοπαίδειες. Εν συνεχεία, και αφού συμπληρωθούν τα Περιγράμματα, η υπόθεση ορίζεται από το Πρωτοκολλητήριο για Ακρόαση. Ο κάθε διάδικος έχει στην διάθεση του μέχρι 30 λεπτά για να αναπτύξει την Έφεση κυρίως για

να διευκρινίσει κάποια θέματα. Στο στάδιο αυτό το Εφετείο έχει ήδη μελετήσει τα Περιγράμματα και θέτει ενώπιον των συνηγόρων διάφορα θέματα για να τοποθετηθούν. Με την απόφαση του το Εφετείο σπανίως επεμβαίνει για θέματα που άπτονται της αξιοπιστίας των μαρτύρων. Η Έφεση δεν αποτελεί εκ νέου εκδίκαση της όλης υπόθεσης. Το Εφετείο εξετάζει κυρίως νομικά επιχειρήματα, θέματα που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή του Νόμου. Σε θέματα μαρτυρίας επεμβαίνει όπου υπάρχουν σοβαρές αντιφάσεις, όπου η μαρτυρία συγκρούεται με πραγματικά ευρήματα ή με επιστημονική μαρτυρία και ή όπου το Πρωτόδικο Δικαστήριο παρέλειψε να αιτιολογήσει επαρκώς ή και κατά ικανοποιητικό τρόπο την Πρωτοδική απόφαση του. Μπορεί να εγερθούν επίσης θέματα δικαιοδοσίας και αρμοδιότητας, μεροληψίας, εξαπάτησης του Πρωτόδικου Δικαστηρίου, λανθασμένης αποδοχής ή αποκλεισμού μαρτυρίας λανθασμένης, ερμηνείας ή εφαρμογής του Νόμου. Μετά το πέρας της ακροαματικής διαδικασίας, το Εφετείο μπορεί να κάνει δεκτή την Έφεση να παραμερίσει την Πρωτοδική απόφαση και να την υποκαταστήσει με δική του απόφαση, ή έχει την δυνατότητα να την τροποποιήσει εν μέρει και ή να εκδώσει την οποιαδήποτε θεραπεία κρίνει ότι είναι δίκαια υπό τις περιστάσεις. Εάν δεν ικανοποιηθεί, έχει δικαίωμα να απορρίψει την Έφεση. Σε κάθε περίπτωση, ρυθμίζει και το θέμα των εξόδων.

6.. Διαδικασία εκτέλεσης αποφάσεων

Η διαδικασία εκτέλεσης των αποφάσεων εντοπίζεται στην Διαταγή 40 έως 47.

Πρόκειται για την Δικονομία η οποία ακολουθείται προς εφαρμογή των ουσιαστικών διατάξεων εκτέλεσης αποφάσεων οι οποίες εντοπίζονται στο δεύτερο μέρος της διάλεξης μας στον Περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμο Μέρος III – XII. Σε σχέση με την εφαρμογή διαταγμάτων του Δικαστηρίου, σχετικές είναι οι πρόνοιες της Διαταγής 42 Α που έχουμε ήδη εξετάσει και που αφορούν την επίδοση προσωπικά της αίτησης για παρακοή και του Διατάγματος δεόντως οπισθογραφημένου.

Γενική πρόνοια για την εκτέλεση γίνεται στην Διαταγή 40. Συνήθως, αποφάσεις μέχρι 6 ετών εκτελούνται με την έκδοση εντάλματος κινητών εκτός εάν η απόφαση έχει με διαταγή του Δικαστηρίου για καλό λόγο ανασταλεί είτε λόγω Έφεσης είτε για λόγους που προέκυψαν μετά την έκδοση της απόφασης. Η Διαταγή 41 προνοεί για τον τρόπο κατάσχεσης κινητής περιουσίας και πώλησης της, η Διαταγή 42 για την πώληση

ακίνητης ιδιοκτησίας , η Διαταγή 43 για την κατάσχεση περιουσίας ή χρέους στα χέρια τρίτου , η Διαταγή 43 Α για την ανάληψη κατοχής ακινήτου , η Διαταγή 43 Β για το ένταλμα δηλαδή διαταγή παράδοσης περιουσίας στον εξ αποφάσεως πιστωτή και η Δ. 44 για τον ρόλο και τις εξουσίες των επιδοτών οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με το καθήκον εκτέλεσης των αποφάσεων.

Η Διαταγή 45 αφορά εξειδικευμένες περιπτώσεις διάλυσης συνεταιρισμών και τον διορισμό του Παραλήπτη για τον σκοπό αυτό και η Διαταγή 46 αφορά εκτέλεση αποφάσεων σε αγωγές για δυσφήμιση. Η Διαταγή 47 προνοεί για την εφαρμογή διαταγμάτων που εκδίδονται δυνάμει Νόμου, τα οποία όμως, για να μπορούν να εκτελεστούν, πρέπει να δοθεί άδεια του Δικαστηρίου οπότε καταχωρούνται σαν Διάταγμα του Δικαστηρίου σε ειδικό βιβλίο του πρωτοκολλητείου περί διαταγμάτων.

Αυτή λοιπόν είναι σε συντομία η διαδικασία η οποία ακολουθείται για την παρουσίαση και εκδίκαση υποθέσεων ενώπιον του Δικαστηρίου.

Ο περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμος Κεφάλαιο 6.

Ο Νόμος αυτός είχε θεσπιστεί προ της ανεξαρτησίας της Κύπρου και διατηρήθηκε σε ισχύ, ασφαλώς με βάση τις πρόνοιες του Άρθρου 188 του Συντάγματος και τροποποιήθηκε αρκετές φορές μέχρι σήμερα. Το μεγαλύτερο μέρος του Νόμου αφορά την εκτέλεση Δικαστικών Αποφάσεων. Το άρθρο 14 του Νόμου καθορίζει τον τρόπο εκτέλεσης των Αποφάσεων ως εξής:

«14. (1) Κάθε δικαστική απόφαση ή διάταγμα του Δικαστηρίου που διατάσσει πληρωμή χρημάτων, δύναται τηρουμένων των διατάξεων του Νόμου αυτού, να εκτελεστεί με όλα ή με οποιοδήποτε από τα ακόλουθα μέσα:

(α) με κατάσχεση και πώληση κινητής περιουσίας

(β) με πώληση ακίνητης ιδιοκτησίας ή επιβάρυνση αυτής με την εγγραφή της δικαστικής απόφασης

(γ) με μεσεγγύηση ακίνητης περιουσίας

(δ) με κατάσχεση ιδιοκτησίας στα χέρια τρίτου δυνάμει του Μέρους VII του Νόμου αυτού

(ε) με την εξέταση του εξ αποφάσεως οφειλέτη δυνάμει του Μέρους VIII και την έκδοση διατάγματος δυνάμει του Μέρους IX του Νόμου αυτού.

(2) Κάθε δικαστική απόφαση ή διάταγμα του Δικαστηρίου για την ανάληψη ή παράδοση κατοχής ακίνητης ιδιοκτησίας δύναται να εκτελεστεί με ένταλμα κατοχής που διατάσσει τον επιτετραμμένο με την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων ή άλλο λειτουργό να παραδώσει την κατοχή της ιδιοκτησίας αυτής στον εκ δικαστικής απόφασεως πιστωτή.

(3) Κάθε δικαστική απόφαση ή διάταγμα του Δικαστηρίου για την ανάληψη ή παράδοση κινητής ιδιοκτησίας δύναται να εκτελεστεί με ένταλμα παράδοσης που διατάσσει τον επιτετραμμένο με την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων ή άλλο λειτουργό να παραλάβει την κινητή αυτή ιδιοκτησία και να την παραδώσει στον εκ δικαστικής απόφασεως πιστωτή.

(4) Διαδικαστικοί Κανονισμοί που εκδίδονται από τον Κυβερνήτη με τη συμβουλή και βοήθεια του Αρχιδικαστή δύνανται να καθορίζουν τον τύπο των ενταλμάτων κατοχής και παράδοσης καθώς και τα δικαιώματα που πρέπει να καταβάλλονται σε σχέση με αυτά και να ρυθμίζουν τη διαδικασία για την έκδοση και εκτέλεση των ενταλμάτων αυτών».

Τα επόμενα άρθρα του Νόμου ουσιαστικά εξειδικεύουν και καθορίζουν σε λεπτομέρεια τον πιο πάνω τρόπο εκτέλεσης των Δικαστικών Αποφάσεων.

1. **Εκτέλεση με πώληση κινητών.**

Ορισμένα πράγματα εξαιρούνται από την εκτέλεση. Προφανώς, στόχος του νομοθέτη ήταν να μην στερήσει μέσα από την εκτέλεση Δικαστικής Απόφασης τον χρεώστη από τα βασικά προς το ζην. Συνεπώς εξαιρούνται τα πιο κάτω σύμφωνα με το άρθρο 16:

«16. Τα ακόλουθα πράγματα εξαιρούνται από την εκτέλεση:

α) Ο αναγκαίος εξοπλισμός του οφειλέτη χρέους και της οικογένειάς του και το ιματιοφυλάκιο για τη φύλαξη αυτού και οι αναγκαίες κλίνες και στρώματα του οφειλέτη χρέους και της οικογένειάς του

β) τα αναγκαία σκεύη για την αρτοποιεία και μαγειρική του οφειλέτη χρέους και της οικογένειάς του καθώς επίσης τηλεόραση, ψυγείο, πλυντήριο ρούχων,

ηλεκτρική κουζίνα ή κουζίνα υγραερίου, ραδιόφωνο ή οποιαδήποτε συσκευή χρησιμοποιείται για τη μελέτη παιδιών

γ) τα αναγκαία για το επάγγελμα, την τέχνη, τη βιομηχανία και το επιτήδευμα ή την απασχόληση του οφειλέτη χρέους βιβλία, εργαλεία, σύνεργα, αγγεία και δοχεία, των οποίων η συνολική αξία δεν υπερβαίνει τις £3.000

δ) ένα ζεύγος βόδια ή ένα μουλάρι και ένα γαϊδούρι, ή δύο γαϊδούρια, κατ' επιλογή του οφειλέτη χρέους και όταν ο οφειλέτης χρέους είναι γεωργός, διαζευκτικά με την προηγούμενη διάταξη δύο άλογα ή ένα άλογο ή μουλάρι ή ένα οποιοδήποτε από τα ζώα που προαναφέρθηκαν κατ' επιλογή του οφειλέτη του χρέους ή διαζευκτικά προς τα πιο πάνω, γεωργικός ελκυστήρας ή άλλα μηχανικά γεωργικά εξαρτήματα, των οποίων η αξία δεν υπερβαίνει τις £5.000

ε) κάθε αντικείμενο το οποίο είναι απαραίτητο για τη χρήση των ζώων ή των μηχανικών γεωργικών εξαρτημάτων που εξαιρούνται

στ) η τροφή που απαιτείται για τρεις μήνες των ζώων που εξαιρούνται

ζ) προμήθειες για τρεις μήνες για τον οφειλέτη χρέους και την οικογένειά του

η) όταν ο οφειλέτης χρέους είναι γεωργός, ικανοποιητικό ποσό σπόρου για τη σπορά επί ένα έτος όλης της αγροτικής γης που συνήθως καλλιεργείται από αυτόν:

Νοείται ότι, σε περίπτωση αμφισβήτησης της αναγκαιότητας ή της αξίας των εν λόγω αντικειμένων ή πραγμάτων, το δικαστήριο αποφασίζει ύστερα από αίτηση οποιοδήποτε των ενδιαφερομένων:

Νοείται περαιτέρω ότι, αν οποιαδήποτε από τα πιο πάνω αντικείμενα ή πράγματα κατέχονται δυνάμει συμφωνίας ενοικιαγοράς ή υπόκεινται σε οποιαδήποτε άλλη επιβάρυνση, αυτά δεν εξαιρούνται της εκτέλεσης, σε σχέση μόνο με τον πιστωτή –ιδιοκτήτη του αντικειμένου ή το δικαιούχο της επιβάρυνσης».

Περαιτέρω, σύμφωνα με το Άρθρο 17 υπάρχει περιορισμός στον χρόνο εκτέλεσης ενταλμάτων κινητών. Ένταλμα κατάσχεσης και πώλησης κινητής ιδιοκτησίας πρέπει να εκτελείται μεταξύ της ανατολής και της δύσης του ήλιου και περαιτέρω σύμφωνα με το Άρθρο 18, οποιαδήποτε πώληση κατασχεθέντων κινητών δεν μπορεί να γίνει πριν την παρέλευση 3 ημερών από την επόμενη της κατάσχεσης, με ορισμένες εξαιρέσεις. Η πώληση, σύμφωνα με το Άρθρο 19, γίνεται με δημόσιο πλειστηριασμό συνήθως, εκτός όπου το Δικαστήριο καθορίσει διαφορετικό τρόπο. Το Άρθρο 21 του Νόμου έχει κάποια σημασία γιατί προνοεί για την διαδικασία όταν εγείρεται αξίωση από τρίτο σε σχέση με

κινητή περιουσία η οποία έχει κατασχεθεί. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο ενδιαφερόμενος τρίτος με βάση τις πρόνοιες του Άρθρου αυτού έχει την δυνατότητα να αποταθεί στο Δικαστήριο για καθορισμό του δικαιώματος της ιδιοκτησίας.

2. Εκτέλεση με πώληση ακίνητης ιδιοκτησίας.

Προϋπόθεση, σύμφωνα με το Άρθρο 22, είναι να εκδοθεί πρώτα ένταλμα πώλησης κινητής ιδιοκτησίας και να επιστραφεί ανεκτέλεστο. Αυτό προνοείται στο Άρθρο 22. Η ακίνητη ιδιοκτησία, για να αποτελέσει αντικείμενο εκτέλεσης Απόφασης Δικαστηρίου, πρέπει να είναι εγγεγραμμένη στο όνομα του εξ αποφάσεως οφειλέτη. Σημαντική είναι η επιφύλαξη του Άρθρου 22, σύμφωνα με την οποία όταν η ιδιοκτησία είναι η κατοικία του οφειλέτη πρέπει να παρέχεται σε αυτόν στέγαση, η οποία κατά την γνώμη του Δικαστηρίου είναι απόλυτα αναγκαία γι' αυτόν και την οικογένεια του. Οι πρόνοιες που ακολουθούν των Άρθρων 24–52, ρυθμίζουν ουσιαστικά την διαδικασία έκδοσης και διάρκειας ισχύος του εντάλματος ως επίσης και την ρύθμιση σε περίπτωση που υπάρχει υποθήκη επί αυτής. Επίσης, σύμφωνα με το Άρθρο 33, καθορίζεται ότι η πώληση διενεργείται με δημόσιο πλειστηριασμό σε χρόνο και τόπο για τους οποίους δίδεται δημόσια ειδοποίηση κατά τον τρόπο που προνοείται στο Άρθρο 34. Συνήθως, η ειδοποίηση τοιχοκολλάται σε κατάλληλους χώρους, μεταξύ των οποίων και στο Δικαστικό Μέγαρο του Δικαστηρίου που έκδωσε το ένταλμα πώλησης. Επίσης, κοινοποιείται στον επηρεαζόμενο. Υπάρχει δυνατότητα γραπτών προσφορών δυνάμει του Άρθρου 35, αλλά και προφορικών προσφορών κατά τον πλειστηριασμό Άρθρο 36. Σύμφωνα με το Άρθρο 40 του Νόμου, το Δικαστήριο έχει την δυνατότητα όταν εκδίδει ένταλμα πώλησης, να καθορίσει ελαχίστη επιφυλαχθείσα τιμή. Ο επηρεαζόμενος δικαιούται να αποταθεί στο Δικαστήριο για τον καθορισμό της επιφυλαχθείσας τιμής και, εάν δεν πωληθεί η περιουσία στη τιμή αυτή, σύμφωνα με το Άρθρο 41, τότε ο πιστωτής ζητά από το Δικαστήριο επαναπώληση στην καλύτερη δυνατή τιμή. Σύμφωνα με το Άρθρο 44, όταν το ανώτατο ποσό που προσφέρθηκε είναι ανεπαρκές, ο χρεώστης ιδιοκτήτης μπορεί να ζητήσει αναστολή της διαδικασίας ή ακόμα και ακύρωση της ως το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο. Η αίτηση πρέπει να υποβάλλεται εντός 7 ημερών από την μέρα που έκλεισε ο πλειστηριασμός, σύμφωνα με το Άρθρο 46. Το Δικαστήριο διατηρεί το δικαίωμα, εάν δεν πωληθεί η περιουσία στον πλειστηριασμό, να δώσει οποιοσδήποτε οδηγίες, βλέπε Άρθρο 51. Να σημειώσουμε επίσης ότι το εκπλειστηρίασμα διατίθεται

προς όφελος του πιστωτή, αφού βεβαίως πληρωθούν και ικανοποιηθούν τυχόν προηγούμενες υποθήκες κατά σειρά προτεραιότητας.

3. Επιβάρυνση γης με εγγραφή Απόφασης.

Σύμφωνα με το άρθρο 53 του Νόμου, ο εξ αποφάσεως πιστωτής έχει την δυνατότητα να εγγράψει την Δικαστική απόφαση υπέρ του στο Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο σαν εγγύηση για την πληρωμή της Απόφασης. Σύμφωνα με το Άρθρο 54, η εγγραφή, γνωστή σαν memo, γίνεται με κατάθεση στο Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο της επαρχίας όπου βρίσκεται η ιδιοκτησία μαζί με σημείωμα (memo) που περιγράφει την ιδιοκτησία και αξιώνει όπως το συμφέρον του ιδιοκτήτη παραμείνει δεσμευμένο για πληρωμή του χρέους. Η εγγραφή παραμένει σύμφωνα με το Άρθρο 55 σε ισχύ για 6 χρόνια εκτός αν ανανεωθεί πριν την λήξη της από το Δικαστήριο, κάθε φορά για 2 χρόνια. Στα Άρθρα 57-62 του Νόμου καταχωρούνται τα αποτελέσματα της εγγραφής, ποιες οι επιπτώσεις σε προηγούμενη μεταβίβαση ή υποθήκη και/ή διαδικασία ακύρωσης της σημείωσης ως και διάθεση του υπολοίπου όταν η γη πωληθεί δυνάμει της Δικαστικής Απόφασης. Το αποτέλεσμα της εγγραφής είναι ότι ο δικαιούχος της έχει προτεραιότητα από την μέρα κατάθεσης του σημειώματος. Το Δικαστήριο δικαιούται να διατάξει την πώληση της περιουσίας για να ικανοποιηθεί η εκτέλεση της Δικαστικής Απόφασης. Μετά την ικανοποίηση της Δικαστικής Απόφασης, ο πιστωτής οφείλει να δώσει γραπτή γνωστοποίηση επί τούτου. Ο πιστωτής έχει καθήκον να προβεί σε εκτέλεση της Δικαστικής Απόφασης μέσα στην προθεσμία που ορίζεται από το Δικαστήριο, διαφορετικά δυνατόν να παραγκωνιστεί υπέρ μεταγενέστερου «μεμοραντούχου».

4. Εγγραφή ιδιοκτησίας στο όνομα του οφειλέτη χρέους για σκοπούς εκτέλεσης.

Οι διατάξεις των Άρθρων 63-71 προνοούν για περιπτώσεις όπου η ακίνητη ιδιοκτησία δεν είναι εγγεγραμμένη στο όνομα του χρεώστη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο πιστωτής δύναται να απευθυνθεί στο Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο με αίτημα να εγγραφεί η ακίνητη περιουσία στο όνομα του οφειλέτη για σκοπούς εκτέλεσης της Απόφασης. Ο Επαρχιακός Κτηματολογικός Λειτουργός δύναται να εγγράψει την γη, αλλά αν αρνηθεί ο πιστωτής δύναται να αποταθεί στο Δικαστήριο για σχετική θεραπεία. Οποιοσδήποτε

ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα να ζητήσει από το Δικαστήριο ακύρωση οποιασδήποτε εγγραφής.

5. Εκτέλεση με μεσεγγύηση γης.

Σύμφωνα με το Άρθρο 72 του Νόμου, μετά την έκδοση εντάλματος πώληση ακίνητης ιδιοκτησίας, ο εξ αποφάσεως χρεώστης μπορεί να αποταθεί στο Δικαστήριο για να εκδοθεί διάταγμα μεσεγγύησης της ιδιοκτησίας, δηλαδή κατοχής και εκμετάλλευσης της για 3 χρόνια αντί άμεσης πώλησης της, έτσι που το χρέος να αποπληρωθεί από τα έσοδα και όχι από την πώληση.

6. Εκτέλεση με κατάσχεση ιδιοκτησίας στα χέρια τρίτου.

Ένας άλλος τρόπος με τον οποίο καθίσταται δυνατή η εκτέλεση Δικαστικής Απόφασης προνοείται στα Άρθρα 73-81 του Νόμου. Βασικά το Δικαστήριο έχει δικαίωμα να διατάξει οποιονδήποτε τρίτο να καταβάλει οποιονδήποτε ποσό οφείλει στον εξ αποφάσεως χρεώστη αντί αυτός να το καταβάλει στον εξ αποφάσεως πιστωτή. Η περιουσία η οποία κατάσχεται από το ένταλμα κατάσχεσης, αφορά χρήματα αγαθά ή άλλη κινητή περιουσία στην κατοχή τρίτου ή και δικαιώματα δυνάμει Δικαστικής Απόφασης ή άλλως πως . Η διαδικασία είναι ότι εκδίδεται ένταλμα κατάσχεσης στα χέρια τρίτου ο οποίος εμφανίζεται για να εξεταστεί για την ιδιοκτησία αυτή. Το ένταλμα δεσμεύει στο μεταξύ την περιουσία. Τόσο ο τρίτος όσο και τυχόν επηρεαζόμενοι, έχουν δικαίωμα να ακουστούν για το όλο θέμα. Το Δικαστήριο σύμφωνα με το Άρθρο 78, έχει το δικαίωμα να διατάξει, αφού έχει ακούσει την υπόθεση, πληρωμή του οποιουδήποτε ποσού ή απόδοση της κινητής περιουσίας προς όφελος του εξ αποφάσεως πιστωτή.

7. Εξέταση του εξ αποφάσεως οφειλέτη.

Στα Άρθρα 82-89, ρυθμίζεται η δυνατότητα καταβολής του εξ αποφάσεως χρέους με δόσεις. Το Δικαστήριο έχει δικαίωμα, αφού εξετάσει ενόρκως την οικονομική κατάσταση του εξ αποφάσεως οφειλέτη, να διατάξει την πληρωμή του χρέους με δόσεις. Σύμφωνα με το Άρθρο 87, το Δικαστήριο έχει δικαίωμα, αφού εξετάσει την οικονομική κατάσταση και δοσοληψίες του εξ αποφάσεως χρεώστη, να διατάξει, μεταξύ άλλων, ακύρωση οποιονδήποτε μεταβιβάσεων ή επιβαρύνσεων της περιουσίας του οι οποίες έγιναν με

στόχο την καταδολίευση του πιστωτή ή να διατάξει αποκοπή από τις απολαβές του ή με το οποίο να παρεμποδίζεται ή οποιαδήποτε διάθεση ή αποξένωση ή επιβάρυνση της περιουσίας του. Τέλος, έχει δικαίωμα το Δικαστήριο να διατάξει την κατάσχεση περιουσία «εις χείρας τρίτου». Να σημειωθεί ότι οι δόσεις εισπράττονται σαν χρηματική ποινή. Με λίγα λόγια, σε περίπτωση παράληψης πληρωμής των δόσεων, το Δικαστήριο δύναται να διατάξει είσπραξη τους σαν χρηματική ποινή, εκτός αν ο εξ αποφάσεως οφειλέτης αποδείξει εύλογη αιτία για την καθυστέρηση ή το Δικαστήριο αφού τον ακούσει θεωρήσει σκόπιμο ή και επεικές να εκδώσει οποιονδήποτε άλλο διάταγμα. Στο Άρθρο 91(α) του Νόμου καθορίζονται και ειδικούνται ποιες πράξεις θεωρούνται σαν πράξεις καταδολίευσης εξ αποφάσεως πιστωτή όπως π.χ. δωρεές προς όφελος τρίτου. Σύμφωνα με το Άρθρο 91(β) πράξεις καταδολίευσης τιμωρούνται και σαν ποινικό αδίκημα με φυλάκιση 12 μηνών ή με χρηματική ποινή £1000 ή και με τις 2 ποινές. Περαιτέρω σύμφωνα με το Άρθρο 91(γ), το Δικαστήριο έχει δικαίωμα και εξουσία να διατάξει ακύρωση κάθε καταδολιευτικής μεταβίβασης ή επιβάρυνσης. Τέλος να σημειωθεί ότι διάταγμα μηνιαίων δόσεων είναι δυνατόν να τροποποιηθεί με νέα αίτηση όπου υπάρχει αλλοίωση των συνθηκών ή παραπλάνηση του Δικαστηρίου κατά την έκδοση του αρχικού διατάγματος.

8. Τέλος, να σημειώσουμε τις πρόνοιες του Άρθρου 102 που αφορά εγγυητές. Σύμφωνα με τις διατάξεις της πρόνοιας αυτής, εγγυητής έχει δικαίωμα να πληρώσει το χρέος οπότεν δικαιούται σε εκχώρηση προς τον ίδιο κάθε Δικαστικής Απόφασης, ιδιωτικού συμβολαίου ή ασφάλειας την οποία έχει ο πιστωτής. Προϋπόθεση είναι η πληρωμή του χρέους και το πρόσωπο θεωρείται ότι δικαιούται να επεισέλθει στην θέση του πιστωτή και να χρησιμοποιήσει όλες τις θεραπείες ακόμα και το όνομα του πιστωτή σε οποιανδήποτε Αγωγή για να λάβει από τον πρωτοφειλέτη ή συνεγγυητή ή συνοφειλέτη, κάλυψη για τις πληρωμές του έκανε καταβάλλοντας το χρέος. Σε περίπτωση συνεγγύησης, το ποσό προς είσπραξη είναι η δίκαιη αναλογία μεταξύ των συνεγγυητών. Προϋπόθεση, προφανώς, εφαρμογής του Άρθρου αυτού, είναι η εξόφλησή όλου του χρέους του πρωτοφειλέτη προς όφελος του πιστωτή.

9. Στα Άρθρα 97-101 γίνεται πρόνοια ότι ο εξ αποφάσεως πιστωτής δικαιούται να δώσει ειδοποίηση στον εξ αποφάσεως οφειλέτη και, στην συνέχεια, με βάση το Άρθρο 99 να αποταθεί στον αρμόδιο λειτουργό του Επαρχιακού Κτηματολογικού Γραφείου για την πώληση της ιδιοκτησίας. Προϋπόθεση όμως εφαρμογής του Άρθρου αυτού, είναι να

προηγηθεί διάταγμα του Δικαστηρίου ή να παρέλθει ένας χρόνος από τότε που επιβαρύνθηκε η ακίνητη ιδιοκτησία με εγγραφή της Δικαστικής Απόφασης. Εάν ο οφειλέτης αμφισβητήσει το ποσό, το ζήτημα πρέπει να παραπεμφθεί σε Δικαστή του Επαρχιακού Δικαστηρίου. Στην πράξη, το Κτηματολόγιο δεν ενεργεί χωρίς Διάταγμα του Δικαστηρίου.

Γενικές Παρατηρήσεις :

Στην Αγγλία υπήρξε ριζική τροποποίηση των Θεσμών. Σχετικά είναι τα αποσπάσματα από το Civil Procedure 2004 των Loughlin & Gerlis , στις σελίδες 1, 6, 7-8, τα οποία παραθέτω αυτούσια :

p.1

«THE WOOLF REFORMS

In 1994, Lord Woolf, then Master of the Rolls, was assigned the task of fundamentally reforming the civil procedure system to resolve its perennial problems, that is, being too expensive, too slow and too complex. The concern was not with judicial decisions at trial, but with the “processes leading to the decisions made by the courts” , that is, civil procedure- the subject matter of this book.

The findings and recommendations for reform following this review were published in two reports under the heading Access to Justice, consisting of the Interim Report (IR) , published in June 1995, and the Final Report (FR), published in July 1996, along with a set of draft civil procedure rules. Copies of both reports are available from the Department for Constitutional Affairs website at www.dca.gov.uk/civil.interfr.htm and www.dca.gov.uk/civil/final/index.htm.

In his reports, Lord Woolf recommended fundamental changes to the whole basis of our civil litigation system and his recommendations were substantially adopted. The resulting reforms are very much identified with the main author of them, reference being made to the Woolf Report, the Woolf reforms, and to a litigation , climate which is “Woolfian” or “post-Woolf”.

As a result of the implementation of the Woolf reforms, the former civil procedure rules which applied separately to the High Court and county courts were abolished and replaced by a single set of rules, the Civil Procedure Rules

1998 (CPR), applying to both courts. The CPR contain the substance and detail of most of the civil procedure system and are the main means through which the Woolf reforms have been put into effect”

p.2

“ Avoiding litigation

Lord Woolf declared that one of the working objectives for the new system of civil litigation , would be for the parties to settle their disputes before resorting to the courts, whenever it was reasonable for them to do so. There would therefore be an emphasis on pre-commencement resolution of disputes and , if proceedings became necessary , an onus on the parties to work to achieve a settlement at as early a stage as possible. Also, where an alternative method of resolving disputes otherwise than through court proceedings exists, this should be used before court proceedings are resorted to (IR, Chapter 4 , para 7).

Lord Woolf reported that in recent years both here and abroad , there had been a growth in Alternative Dispute Resolution (ADR). ADR is a generic name for various dispute-resolving mechanisms that are alternative to litigation in the court; it includes arbitration , ombudsmen schemes , conciliation and mediation. Lord Woolf extolled the virtues of ADR, claiming that it saved scarce judicial and other resources, was usually quicker and cheaper, and often achieved a more mutually satisfying outcome for the parties than litigation (IR , Chapter 18, paras 1, 2).

Accordingly, part of judicial case management is to include the diversion of cases to ADR where it is likely to be beneficial”.

p.7 and 8

«Change of culture

In order to give full effect to the reforms, Lord Woolf believed it was necessary not only to reform the rules and procedures , but also to bring about a fundamental change in the culture of civil litigation. In place of the traditional adversarial approach to litigation, there would be an expectation of openness and co-operation between the parties from the outset, and a principle that litigation would be a last resort for the resolution of a dispute. This new culture would be supported by the introduction of pre-action protocols setting standards for

reasonable pre-action behaviour, which parties would be expected to follow and which would include voluntary pre-action exchange of information and the identification of the issues in dispute at the earliest stage (FR, Section I , para 9)»

«THE CPR IN PRACTICE

The CPR were introduced in April 1999 to bring into effect the substance of Lord Woolf's proposed reforms of the civil justice system. However, it is a matter of some debate whether the CPR have achieved Lord Woolf's intended objectives.

*The Lord Chancellor's Department (since 12 June 2003, the Department for Constitutional Affairs) attempted to monitor the effects of the civil justice reforms through the use of questionnaires, surveys, research programmes and pilot schemes. The results so far have been published in two papers, *Emerging Findings*, published in March 2001 (www.dca.gov.uk/civil/emerger/emerger.htm) and *Further Findings*, published in August 2002 (www.dca.gov.uk/civil/reform/rrfeform.htm).*

*The initial results reported in *Emerging Findings* were confirmed in *Further Findings*. Both papers reported an overall view that the reforms were working well and had succeeded in bringing about a change of culture. There was found to be substantial support for a number of new innovations brought in by the CPR, namely, pre-action protocols, claimant Part 36 offers to settle , single joint experts and case management conferences, all of which were said to work well.*

Statistics showed there to be a drop in the number of claims issued since the introduction of the CPR and , after a substantial rise in the first year following the introduction of the CPR, a leveling-off in the use of ADR. Although the time between issue and hearing for cases that go to trial was found to have fallen as a result of judicial case management , it was found to have risen for cases allocated to the small claims track. This was felt to be because of an increase in the number of higher value cases within the small claims track. Following the introduction of new rules relating to appeals, there was also found to be a sharp fall in the number of appeals against case management decisions.

However, there is no evidence that one of the key objectives of Lord Woolf's reforms is being achieved, namely, making litigation less expensive and

the costs more proportionate to the value and complexity of the claim. Indeed, the only evidence there is suggests that the cost of litigating has increased. There is also criticism that reforms such as the introduction of pre-action protocols have led to the 'front-loading' of costs. Anecdotal evidence suggests that requirements such as preparation for and attendance at pre-trial reviews and case management conferences increase rather than reduce costs. Likewise the requirement , at various stages of proceedings, to prepare and serve costs estimates.

Further, the appointment of a single joint expert is said to increase the amount of expert evidence obtained by parties, who instruct their own expert, in addition to the single joint expert, to advise separately on the evidence of the single joint expert and, if necessary, challenge it. There is also felt to be uncertainty and unpredictability in the processes of summary and detailed assessment of costs. Efforts are being made to simplify the assessment of costs with the introduction of pre-issue fixed fees in low value road traffic accident cases following an initiative of the Civil Justice Council. However, there is fierce resistance to the introduction of fixed fees for other types of litigation and for post-issue costs. Indeed, excessive costs, and difficulties in assessing costs, are felt to be the biggest problems within the system, and such that they could endanger the success of the CPR. There is also no obvious solution to such problems.

Accompanying such difficulties, the fundamental changes to the funding of litigation through Conditional Fee Agreements, which allow the success fee and/or insurance premium to be recoverable from an unsuccessful opponent, have led to much satellite litigation in an attempt to avoid this additional costs burden.

The Department for Constitutional Affairs (created on 12 June 2003) is continuing to evaluate the reforms and plans to issue a further paper in 2004 publishing its findings into research on case management, the Court of Appeal and litigants in person”.

Στην Κύπρο αντιμετωπίζουμε παρόμοια προβλήματα :

1. Ο μέσος όρος τελικής αποπεράτωσης υπόθεσης είναι 3-5 χρόνια.

2. Το κόστος με τα σημερινά δεδομένα είναι αρκετά μεγάλο , εις δε υποθέσεις αστικής φύσεως , δεν υπάρχει νομική αρωγή εκτός όπου το θέμα αφορά κατ' ισχυρισμό παραβίαση ανθρώπινου δικαιώματος.
3. Οι διαδικασίες είναι περίπλοκες.
4. Δεν ενθαρρύνουν οι θεσμοί τον συμβιβασμό ή διευθέτηση. Μάλλον την αντιπαράθεση.
5. Οι Δικαστές είναι επιφορτισμένοι με τεράστιο όγκο εργασίας, ιδιαίτερα μέχρι και το βαθμό του Προέδρου. Το Ανώτατο Δικαστήριο είναι βεβαρημένο με υποθέσεις Διοικητικού Δικαίου, διορισμών , προαγωγών.
6. Ένας μεγάλος όγκος εργασίας αφορά ενδιάμεσες αιτήσεις. Η εισαγωγή ίσως Δικαστικών Λειτουργιών για εκδίκασή τους να επιβάλλεται.
7. Οι Δικαστές εργάζονται υπό άθλιες συνθήκες ακόμη, πολλές φορές χωρίς στενογράφους. Η μηχανοποίηση του συστήματος και η πρόσβαση και χρήση σε ηλεκτρονική τεχνολογία παραμένει υποτυπώδης.
8. Οι Δικαστές χρειάζονται στήριξη βοηθών, ιδιαίτερα στα Επαρχιακά, για την έρευνα και προετοιμασία της υπόθεσης.
9. Οι Δικηγόροι επιβάλλεται να επιδεικνύουν μεγαλύτερο σεβασμό στους θεσμούς και διαδικασίες και να προωθούν την εξώδικη διευθέτηση διαφορών.
10. Η εκτέλεση των Δικαστικών Αποφάσεων θα πρέπει να ανατεθεί σε ιδιώτες επιδότες.

Δρ. Χρήστος Κληρίδης
Αν. Καθηγητής
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο
Λευκωσία
22/11/2011

